

RIO TINTO:

Un esforç cap a la transparència fiscal

MARTÍ GUASCH
Universitat Pompeu Fabra

Data recepció: 02/05/2013
Data acceptació: 04/06/2013

RESUM

Les activitats corporatives han deixat els mercats locals i nacionals per operar cada vegada més a nivell internacional. Aquesta expansió ha suscitat el debat sobre els tipus impositius que les multinacionals estan pagant i acreditant als diferents països en els quals operen. La realitat és que les lleis no s'han adaptat a aquesta nova situació global i sembla que algunes empreses estan aprofitant aquests forats legals per pagar menys impostos. En aquesta situació, algunes multinacionals estan rendint comptes de les seves activitats, publicant informes i oferint detalls sobre les seves operacions internacionals. Aquest és el cas de Rio Tinto, una multinacional del sector miner que opera en 6 continents. L'article analitza les iniciatives que Rio Tinto està duent a terme per combatre aquesta problemàtica, amb especial atenció a un informe publicat anualment que té per objectiu divulgar els impostos pagats i tributs als diferents països en els quals la companyia opera.

PARAULES CLAU

Reporting financer, Responsabilitat Fiscal Corporativa, Transparència fiscal, Multinacionals.

---

1. Introducció

Segons l'últim estudi de l'Observatori de Responsabilitat Social Corporativa, durant l'any 2011, totes les empreses de l'IBEX 35 han tingut alguna presència en paradisos fiscals (VVAA, 2013: 51). No és que aquesta xifra sigui perjudicial en si mateixa, ni molt menys il·legal, encara que sí significativa si un té en compte que des de l'inici de la crisi, la presència d'empreses espanyoles en aquest tipus de països no ha deixat de créixer. Per exemple, el nombre de societats participades i dependents de les 35 empreses del selectiu que estan domiciliades en paradisos fiscals ha passat de 273 l'any 2009, a 437 el 2011 (un 60% d'increment).

La figura 1 mostra les empreses que proporcionen informació en els seus Comptes Anuals de l'any 2011 sobre diferents aspectes fiscals com: desglossament dels impostos pagats als països on s'opera (0 empreses), exempcions i crèdits fiscals rebuts en països en els quals tributen (0 empreses), o tipus impositius que realment paguen als països en els quals tributen per l'impost de societats (0 empreses).

CODI	ECONÒMICS	N.º empreses	%
I.C.2	Empreses amb presència en paradisos fiscals	33	94%
I.C.3	Desglossament d'impostos per país	0	0%
I.C.3.1	Exempcions i crèdits fiscals	0	0%
I.C.3.2	Taxa efectiva de l'impost sobre beneficis	0	0%
I.C.3.3	Estratègia o política fiscal de la companyia	0	0%
I.C.3.4	Empresa que realitza l'Assessoria fiscal	5	14%
I.C.4	Desglossament de subvencions per país	0	0%

Font: Observatori de Responsabilitat Social Corporativa.

Figura 1. Nombre d'empreses de l'IBEX 35 que aporten informació sobre 7 indicadors de l'àmbit fiscal en els seus Comptes Anuals de l'any 2011.

És veritat que no és obligatori afegir aquest tipus d'informació en els Comptes Anuals de l'organització i, a criteri de l'autor, potser no sigui el

lloc apropiat per a la inclusió de tal informació. No obstant, això no exigeix a les societats d'oferir una imatge transparent sobre el pagament dels seus tributs. Existeixen alguns fets que poden portar com a mínim, a malentesos. Per exemple, l'indicador I.C.2 de la Figura 1 mostra que, de les 35 empreses de l'IBEX 35, un 94% participen en societats amb domicili social en paradisos fiscals on declaren activitats no relacionades amb la producció de béns i serveis, sinó amb activitats financeres de societats de cartera o activitats operatives entre tercers països (VVAA, 2013: 49).

Les estadístiques revelades anteriorment no pretenen identificar una cultura o país determinat en aquest tipus de pràctiques. Altres empreses ben conegudes com Google, Apple o Amazon també han estat objecte de crítiques per tributar en les seves operacions europees a tipus molt reduïts. Alguns mitjans de comunicació internacionals han estudiat aquests casos. Segons The New York Times, s'estima que Google va generar uns ingressos de 4.000 milions de dòlars al mercat anglès durant 2011. Després d'alguns imports facturats des de la filial irlandesa de Google (l'Impost de Societats d'aquest país és un dels més baixos d'Europa) en concepte de consultoria o treballs promocionals, Google va pagar al cens anglès només 6 milions de lliures. Estudis empírics demostren que els beneficis de les grans empreses són efectivament desviats des de països amb alts tipus impositius, a països amb baixos tipus (Fuest and Riedel, 2009).

El principal objectiu del present treball és el d'exposar alguns moviments que estan treballant en favor de la transparència fiscal. En particular, es descriuran els esforços de Rio Tinto, una empresa del sector miner, en la divulgació i publicació de la seva operativa multinacional. El següent apartat 2 presenta algunes institucions i estudis que tracten d'abordar aquesta problemàtica. En el posterior punt 3 es desenvolupa el cas de Rio Tinto, i es dona especial rellevància a un informe fiscal que es publica anualment i que serà objecte d'anàlisi. Es pretén mostrar i donar a conèixer els esforços que aquesta companyia està realitzant per fer de la seva política fiscal, una eina més transparent. Finalment es plantegen unes conclusions generals que reflexionen sobre la situació actual.

Recalcar que el present estudi de cas no pretén en cap concepte, defensar el correcte pagament d'impostos per part d'una companyia, en aquest cas Rio Tinto, sinó el de donar a conèixer iniciatives i esforços que algunes organitzacions realitzen en favor de la transparència fiscal.

2. Iniciatives existents

Certs moviments comencen a reivindicar un control fiscal de les activitats que les multinacionals realitzen als territoris, defensant que es tributi per aquelles operacions realment practicades a cada país. L'OCDE publica unes guies per a les empreses multinacionals. Aquestes recullen diversos aspectes més aviat ètics com temes de drets humans, suborns, medi ambient, etc. No obstant això, existeix un apartat impositiu, on s'exposen 7 punts, tots ells amb el rerefons de tributar en aquells països on es reporten les operacions (OECD, 2011: 60-63). Una altra proposta ve del *Task Force on Financial Integrity and Economic Development*, una coalició finançada pel govern espanyol i noruec que aglutina organitzacions de la societat civil i més de 50 governs. Aquesta iniciativa compta amb 5 principis, entre ells, el de responsabilitzar les multinacionals de reportar per països les seves xifres de venda, beneficis i impostos.

A més, s'han realitzat alguns estudis que postulen cap a la mateixa direcció. Per exemple, el *Centre for Business Taxation* de la Universitat d'Oxford va presentar en 2011 el «*Transparency in reporting financial data by multinational corporations*» (de l'anglès, «*Transparència de les empreses multinacionals en el report de dades financeres*»), un estudi que denuncia la dificultat tècnica que comporta un càlcul concís dels impostos a pagar a cada país a causa de les complexes lleis locals i internacionals. El mateix estudi exposa un exemple de quines dades oferir en una correcta divulgació pública d'informació economicofinancera de les multinacionals, incloent les dades impositives entre d'altres (VVAA, 2011).

Aquests són només alguns exemples d'iniciatives que intenten promoure la transparència fiscal. Dissortadament, encara tenen un caràcter més moral i informatiu que no normatiu i legal, la qual cosa, deixa aquests esforços en meres bones intencions.

Recentment, un d'aquests corrents proclama el concepte de Responsabilitat Fiscal Corporativa com la bandera per revertir aquesta situació. No obstant això, algunes empreses ja estan treballant en aquest aspecte sense necessitat d'unir-se a un corrent o moviment. Aquest és el cas de l'empresa Rio Tinto, amb seu a Londres i Melbourne, que ha publicat recentment en el seu apartat «Els nostres compromisos», un informe de tots els impostos que la companyia ha pagat en totes les regions on opera.

3. Cas d'estudi: Rio Tinto

3.1. Descripció i situació actual

Rio Tinto és un dels líders mundials en la recerca, extracció i explotació dels recursos miners. Dóna feina a 71.000 empleats arreu del món i la seva cartera de productes inclou el negoci de l'alumini, mineral de ferro, coure, diamants i minerals i energia (treballada amb carbó i urani). El present exercici no ha estat fàcil per a la companyia, després d'unes males operacions corporatives en exercicis anteriors que han hagut de depreciar-se el 2012, Rio Tinto ha perdut 2.990 milions de dòlars el 2012, tot i que havia guanyat 5.826 milions el 2011 (reducció del 151%). Tot i que els resultats no semblen esperançadors, els nivells de fluxs de caixa de les operacions (+16.500 milions de dòlars) així com els resultats històrics (el 2010 van guanyar 14.238 milions de dòlars) permeten ser moderadament optimistes. Algunes dades econòmiques i financeres s'acompanyen a la figura 2.

\$ BILLION	2011	2012	MOVEMENT
Underlying earnings	15,5	9,3	-40%
Net earnings / (loss)	5,8	(3.0)	-151%
Cash flows from operations	27,4	16,5	-40%
Capital expenditure	12,3	17,4	+42%
Dividend per share	145 cents	167 cents	+15%

Font: Rio Tinto. Informe Anual 2012.

Figura 2. Principals dades econòmiques de Rio Tinto per a l'exercici 2011 i 2012. Dades en milers de milions de dòlars.

Rio Tinto disposa de 650 filials, 20 de les quals es troben domiciliades en paradisos fiscals. Les activitats d'aquestes filials es divulguen íntegrament a les autoritats que així ho requereixin. A més, la companyia fa especial esment a una política de preus de transferència (preus establerts per a les transaccions dins d'empreses del mateix grup) basada en el valor de mercat de les transaccions. Afegeix que aquesta política respon a la legislació internacional, a més de ser inspeccionada per les autoritats fiscals i au-

ditors independents. Cal recalcar que les polítiques de preus de transferència es troben en el centre d'atenció a l'hora de traspasar impostos d'un país a un altre en companyies multinacionals.

3.2. Compromís amb la transparència fiscal

El 2013, la companyia ha presentat el tercer informe de transparència fiscal, titulat «*Rio Tinto. Taxes paid in 2012. A report on the economic contribution made by Rio Tinto to public finances*» (de l'anglès, «Rio Tinto. Impuestos pagats el 2012. Un informe sobre la contribució econòmica realitzada per Rio Tinto a les finances públiques»). Aquesta informació es presenta fonamentalment en quatre grans blocs.

- Introducció i govern fiscal: detall del % d'ingressos pagats en impostos, de l'estratègia impositiva (govern fiscal) i de la declaració de principis i indicis de transparència fiscal
- Impuestos pagats: detall dels pagaments per països i per tipus d'impost (any 2012)
- Impuestos acreditats: detall de la despesa en impostos (exercici 2012)
- Indicis de qualitat de la informació presentada: carta d'un auditor independent certificant les dades facilitades en l'informe.

L'informe també presenta un apèndix en forma de glossari i metodologia seguida a l'hora de preparar la publicació. Cadascun d'aquests 4 blocs es desenvolupa en els subapartats que segueixen.

3.2.1. GOVERN FISCAL

Malgrat les dades negatives de l'exercici, la companyia té un fort compromís amb els grups interessats que l'envolten i així ho exposa en el seu informe anual. Disposa d'un comitè de sostenibilitat, on es tracten temes de seguretat, salut, pràctiques de empleabilitat, relacions amb la comunitat, medi ambient, drets humans, etc. Una altra iniciativa que cal destacar per la seva singularitat és la presència d'uns principis d'«estratègia impositiva» que regeixen a aquest comitè i que estan confirmats per la junta directiva any rere any. Aquests principis inclouen:

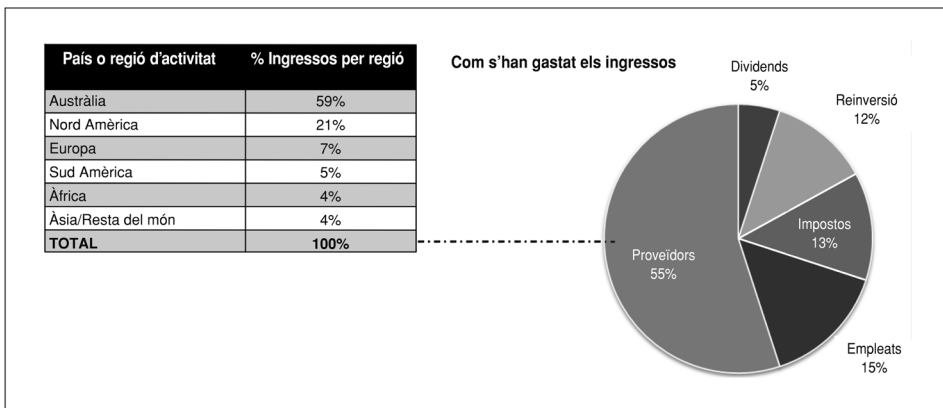
- Alineació de l'estratègia impositiva amb la corporativa
- Compromís per assegurar el compliment de les obligacions estatutàries i la seva divulgació a les autoritats locals

- Polítiques i procediments documentats a l'hora d'avaluar qualsevol estratègia de planificació fiscal
- Manteniment de bones relacions amb les autoritats fiscals locals
- Gestió proactiva dels assumptes fiscals buscant la maximització del valor de l'accionista i sempre de conformitat amb les lleis.

Aquesta intenció de declaracions està alineada amb el fort suport i seguiment de Rio Tinto a EITI (Iniciativa de Transparència per a les Indústries Extractives), una coalició de governs, companyies i grups de la societat civil que ha desenvolupat un estàndard per promoure la transparència dels ingressos a nivell local. L'empresa també col·labora desinteressadament amb estudis que tracten aquesta temàtica com és l'informe del *Centre for Business Taxation* exposat anteriorment (VVAA, 2011). A més, en 2011, Rio Tinto va ser guardonada amb el *Building public trust awards*, uns premis organitzats per l'auditora *Price Waterhouse Coopers* que avaluen les 100 empreses de més alta capitalització a la borsa de Londres (FTSE 100). Aquest premi valora la dedicació de les organitzacions en l'excel·lència i transparència que ofereixen les seves publicacions quant a la marxa de l'empresa.

3.2.2. IMPOSTOS PAGATS EN 2012

Com a part de la seva política corporativa, la companyia pretén accentuar la transparència dels seus nombres i sobretot, rendir comptes sobre els 11.625 milions de dòlars que ha pagat en impostos en el passat exercici 2012 (no necessàriament acreditats durant l'exercici). Tal com es detalla a la figura 3, la companyia ha operat a tot el món, i ha accentuant la presència a Austràlia (59%) i Nord Amèrica (21%).

Font: Adaptat de l'informe corporatiu de Rio Tinto «Taxes paid in 2012».

Figura 3. Percentatge d'ingressos totals per regió geogràfica i aplicació d'aquests en diferents grups interessats.

Dels seus ingressos bruts, un 13% ha estat destinat al pagament d'impostos que, evidentment ha estat més gran en aquests països on més operacions ha mantingut (vegeu figura 4). D'aquests 11.625 milions, Rio Tinto facilita un detall classificant els impostos per tipologia, destinació del pagament i fins i tot unitat de negoci generadora. A la taula 1 s'acompanyen les quantitats satisfetes als governs en concepte d'impost de societats, royalties, seguretat social, etc. separades per àrea geogràfica. Com és d'esperar, aquells territoris amb més activitat, generen majors tributs. A Austràlia s'han abonat 8.924 milions de dòlars i a Canadà i Estats Units, 1.035 i 376 milions respectivament.

País	Impost de societats	Royalties govern	Seguretat Social empresa	Altres	Total impostos corporatius	Seguretat Social treballador	Total impostos 2012
Austràlia	5.253	1.945	293	326	7.817	1.107	8.924
Canadà	279	88	103	118	588	447	1.035
Estats Units	77	16	36	113	242	134	376
Xile	306			10	316	15	331
Mongòlia			18	248	266	14	280
Sud Àfrica	96	20	2	1	119	37	156
Regne Unit	6		23	33	62	88	150
França	3		78	34	115	25	140
Altres	134	27	8	14	183	50	233
TOTAL	6.154	2.096	561	897	9.708	1.917	11.625
% total	53%	18%	5%	8%	84%	16%	100%

Font: Adaptat de l'informe corporatiu de Rio Tinto «Taxes paid in 2012».

Figura 4. Detall per àrea geogràfica dels impostos pagats per Rio Tinto en 2012. Dades en milions de dòlars.

Rio Tinto diferencia els impostos pagats per l'empresa (Total impostos corporatius) i pel treballador (Seguretat Social a càrrec del treballador). És obvi que el primer engloba gran part dels tributs, contribuint en gairebé un 84% del total d'impostos pagats. Dels impostos corporatius, l'impost de societats és el més significatiu amb diferència, cobrint més d'un 63% (6.154/9.708) i gairebé un 53% del total de tributs abonats.

A part d'aquest tipus d'informació més descriptiva, l'empresa també rendeix comptes sobre aspectes més comptables en relació amb la política fiscal de l'empresa.

3.2.3. IMPOSTOS ACREDITATS EL 2012

El 2012, la despesa total per impostos ascendeix a 3.620 milions de dòlars. Com s'observa en la Taula 2, Rio Tinto ha registrat una despesa de 273 milions de dòlars en impost de societats i 3.347 milions en altres

impostos. Aquestes dades es presenten classificades de diverses maneres; per empreses matrius i filials, entitats no controlades i operacions discontinües (tal com mostra la figura 5) o bé per unitats de negoci (alumini, energia, coure, etc.).

	Despesa en impost de societats	Altres impostos	Total despesa d'impostos	Pèrdues abans d'impostos	Interessos no consolidats	Pèrdues
Empreses matriu i filials	429	3.299	3.728	-1.145	-14	-1.560
Entitats no controlades	-156	48	-108	-1.579		-1.423
Operacions discontinües	0	0	0	-7	0	-7
Total Pèrdues i Guany grup	273	3.347	3.620	-2.731	-14	-2.990

Font: Adaptat de l'informe corporatiu de Rio Tinto «Taxes paid in 2012».

Figura 5. Detall de la despesa en impostos de Rio Tinto en 2012. Dades en milions de dòlars.

Rio Tinto destaca en el seu informe que la despesa «efectiva» en impostos de societats per a les matrius i filials (les controlades) és d'un 37,5% negatiu (429/(-1.145)). Per a l'exercici 2012, aquesta dada no és gaire representativa donades les pèrdues abans d'impostos (-1.145 milions de dòlars). No obstant això, en el seu informe de 2011, la despesa efectiva en impost de societats es va situar en un 49,1% sobre els beneficis abans d'impostos en societats controlades.

A més, donades les pèrdues de l'actual exercici 2012, l'empresa ha volgut diferenciar tant els resultats com la despesa en l'impost de societats entre les activitats continuades i les discontinües (aquestes últimes molt importants en l'exercici corrent).

	Beneficis/(Pèrdues) abans d'impostos	Impost de societats	Taxa efectiva
Operacions continuades	11.928	3.528	29,6%
Operacions discontinües	-13.073	-3.099	23,7%
Total	-1.145	429	-37,5%

Font: Adaptat de l'informe corporatiu de Rio Tinto «Taxes paid in 2012».

Figura 6. Detall de la taxa efectiva de l'impost de societats en 2012. Dades en milions de dòlars.

La figura 6 indica com de les operacions continuades, Rio Tinto ha obtingut un benefici abans d'impost d'11.928 milions de dòlars, del qual s'ha tributat un 29,6% (l'impost de societats australià se situa en un 30% i l'anglès en un 27% l'any 2012). Les pèrdues de les operacions discontinües (13.073 milions de dòlars) provenen en gran manera d'uns deterioraments en participacions accionaries. Si agreguem totes dues dades, resulta l'impost efectivament tributat, el -37,5%.

Rio Tinto presenta en el seu document més informació referent als impostos acreditats. Per exemple, s'introdueixen unes reconciliacions entre els impostos acreditats i els pagats, o un detall del càlcul del mateix impost de societats o de l'impost diferit entre altres.

3.2.4. QUALITAT DE LA INFORMACIÓ PUBLICADA

L'últim apartat de l'informe és una carta d'un auditor independent, PricewaterhouseCoopers, en el qual certifica la validesa de les dades aportades en l'informe de l'empresa; tant del pagament dels impostos en 2012 com dels càrrecs realitzats en els llibres comptables per a aquest mateix any. L'auditor presenta una opinió favorable quant a la informació proporcionada.

4. Conclusió

El present article pretenia donar a conèixer algunes iniciatives que s'estan duent a terme en favor de la transparència de la informació financera i, en particular, de la fiscal. Més enllà de defensar el correcte pagament

d'impostos per part d'una o una altra companyia, el treball mostra els esforços que Rio Tinto, una companyia amb un reconeixement internacional a nivell de divulgació de les seves operacions, realitza en aquesta direcció. En particular, s'exposa detalladament la memòria que publica anualment amb el propòsit de servir d'exemple per a altres organitzacions internacionals.

De fet, ja hi ha empreses que comencen a conscienciar-se referent a aquesta problemàtica. Potser encara emmarcades sota el paraigua de la Responsabilitat Social Corporativa, algunes multinacionals ja estan apostant per la transparència informativa i el rendiment de comptes de les seves operacions. Per exemple, BBVA va presentar en una conferència d'abril 2013 la seva «aproximació a la transparència informativa en matèria fiscal». L'autor és també coneixedor dels esforços realitzats en aquesta direcció per altres multinacionals com Gas Natural. Encara que a poc a poc, sembla ser qüestió de temps que aquest tipus de polítiques vagin expandint-se entre les empreses.

Si bé les pràctiques fiscals d'algunes empreses són àmpliament conegudes i moltes vegades criticades amb raó, seria interessant fer un exercici d'autoreflexió. Tal com proposa la professora Tima Bansal, especialista en el desenvolupament sostenible de les empreses, actualment semblen coexistir dos corrents que s'estudien independent l'un de l'altre. D'una banda, l'econòmic, que aposta per la maximització del valor econòmic de l'empresa i per l'altra, el social, que defensa la necessitat de retornar a la societat el que aquesta li ha donat. Bansal defensa un lloc comú entre ambdues tesis, atès que una empresa que no treballi la part social, perdre la seva credibilitat davant el mercat, mentre que una altra que no consideri la part econòmica, no subsistirà (Bansal, 2005). Potser el problema no sigui tan sol d'unes grans empreses, sinó de molts altres factors que, en gran manera, ens han portat fins a la situació actual.

Referències Bibliogràfiques

- BANSAL (2005) *Building sustainable value through fiscal and social responsibility*, Ivey Business Journal. Publicat online.
- FUEST, C. i RIEDEL, N. (2009) «Tax evasion, tax avoidance and tax expenditures in developing countries: A review of the literature». Comunicació preparada per a l'UK Department for International Development (DFID). Oxford University Centre for Business Taxation. Oxford.

- OECD (2011) OECD Guidelines for multinational enterprises. OECD Publishing.
- PFANNER, E. (2013) «European countries seek more taxes from U.S. multinational companies» a The New York Times, 18 novembre 2013.
- PRICEWATERHOUSECOOPERS (2011) Tax transparency. Communicating the tax companies pay. London, UK. Publicat online.
- RIO TINTO (2013) Annual Report 2012.
- RIO TINTO (2013) Rio Tinto. Taxes paid in 2012. A report on the economic contribution made by Rio Tinto to public finances. Publicat online.
- RIO TINTO (2012). Rio Tinto. Taxes paid in 2011. A report on the economic contribution made by Rio Tinto to public finances. Publicat online.
- RIO TINTO. Web corporativa: <http://www.riotinto.com/>
- VVAA (2011) *Transparency in reporting financial data by multinational corporations*, Oxford University Centre for Business Taxation: Oxford.
- VVAA (2013) *La Responsabilidad Social Corporativa en las memorias anuales de las empresas del IBEX 35. Análisis del ejercicio 2011*, Observatorio de Responsabilidad Social Corporativa: Madrid.